

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เนื่องจากความหมายของคำเป็นสิ่งที่คนในสังคมตกลงและลงความเห็นกันเพื่อใช้บรรยายหรืออธิบายคำหนึ่งคำเพื่อให้ผู้รับสารมองเห็นคำๆ นั้นเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น ดังนั้นความหมายจึงมีส่วนสำคัญในการศึกษาทางด้านภาษา และยังสามารถรวมไปถึงการศึกษาทางด้านวัฒนธรรมได้อีกด้วย และได้มีนักวิชาการทั้งในอดีตจนถึงปัจจุบันได้ทำการศึกษาทางด้านภาษาในเรื่องของความหมายของคำไว้บ้าง เช่น อุทุมพร มีเจริญ (2539) ศึกษาเรื่องความหมายชวนคะนึ่งกับความเชื่อของคนไทย หรือ เพียรศิริ วงศ์วิมานนท์ (2539) ศึกษาเรื่องลักษณะของความหมายชวนคะนึ่งที่ปรากฏในภาษาไทย เป็นต้น

ในการศึกษาความหมายของคำ ๆ หนึ่งนั้น คนส่วนใหญ่มักจะมองและเลือกที่จะศึกษาแค่เพียงคำที่ต้องการศึกษานั้นมีความหมายว่าอย่างไร มีบริบท (collocation) ในการใช้อย่างไร ซึ่งความหมายลักษณะนี้ คือ ความหมายตามรูปภาษา หรือที่เราเรียกกันอีกอย่างหนึ่งซึ่งเป็นที่คุ้นหูว่าความหมายนัยตรง ความหมายตามรูปภาษาหรือความหมายนัยตรงนี้เป็นความหมายที่เราสามารถพบเห็นและเข้าใจได้โดยง่าย เราอาจจะพบความหมายประเภทนี้ในพจนานุกรมหรือดิกชันนารี เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นแหล่งข้อมูลของความหมายตามรูปภาษาที่เป็นลายลักษณ์อักษร และสามารถพบเห็นได้โดยทั่วไป เรามักจะนึกถึงพจนานุกรมหรือดิกชันนารีเมื่อเราต้องการศึกษาความหมายตามรูปภาษา แต่ในขณะเดียวกันการศึกษาด้านภาษานั้นยังได้มองเห็นถึงความสำคัญของความหมายอีกรูปแบบหนึ่ง นั่นคือ ความหมายนัยประหวัดหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งได้ว่า ความหมายโดยนัย ซึ่งความหมายชนิดนี้ไม่ได้มีการบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษรเหมือนกับความหมายตามรูปภาษาในพจนานุกรมหรือดิกชันนารี ความหมายชนิดนี้เป็นความหมายที่ไม่เกี่ยวข้องกับความหมายตามรูปภาษา แต่อาจจะมีลักษณะบางอย่างของความหมายตามรูปภาษามีส่วนทำให้เกิดความหมายนัยประหวัดนั้นๆ ได้

กาญจนา นาคสกุล และคณะ (2524: 22) ได้กล่าวถึงความหมายแฝงหรือความหมายโดยนัย โดยสรุปไว้ว่า หมายถึง ความหมายที่ชักนำความคิดให้เกี่ยวข้องไปถึงสิ่งอื่น ความหมายแฝงของคำอาจจะเกี่ยวข้องกับสิ่งต่าง ๆ หลายอย่าง เช่น เกี่ยวข้องกับความรู้สึก ความเคยชิน กาลเทศะ บุคคล และสภาพของภาษา การใช้คำทุกคำ ผู้ใช้ควรจะต้องพิจารณาทั้งความหมายหลักและความหมายแฝงของคำด้วย เพื่อจะนำมาใช้ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

จากแนวความคิดของกาญจนา นาคสกุล (2524) นั้นจะเห็นปรากฏการณ์ทางภาษาอย่างหนึ่ง คือ ความหมายมีการแปรตามปัจจัยหลายอย่าง เช่น ความรู้สึก ความเคยชิน บุคคล สภาพของภาษา และการใช้

ส่วน พรพรรณ กลั่นแก้ว (2547: 2) ได้กล่าวไว้ว่า “เราไม่สามารถระบุได้ว่าสิ่งใดเป็นความหมายนัยประหวัดของคำนั้น เพราะความหมายนัยประหวัดเป็นเรื่องของประสบการณ์ ทัศนคติ และอารมณ์ความรู้สึกของแต่ละบุคคล จึงไม่สามารถกำหนดและระบุความหมายนัยประหวัดได้”

เราอาจจะมีความหมายนัยประหวัดของคำ ๆ หนึ่งที่เหมือนกันกับคนอื่น ๆ ในสังคมได้ แต่เราไม่สามารถกำหนดความหมายนัยประหวัดของคำทุกคำให้เหมือนกันกับคนอื่นในสังคมได้ เพราะว่าแต่ละบุคคลนั้นจะมีทัศนคติ อารมณ์ ความรู้สึก และประสบการณ์ต่อความหมายนัยประหวัดของคำแต่ละคำแตกต่างกันออกไป

จากเหตุผลดังนี้เองทำให้ผู้วิจัยใคร่ที่จะศึกษาว่า ความหมายนัยประหวัดนั้นสามารถเกิดการแปรตามปัจจัยต่าง ๆ ได้หรือไม่

เราจะพบว่า เนื่องจากดอกไม้ชนิดต่างๆ ได้เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของเราดังนั้นจึงสามารถทำให้เกิดความหมายแฝงของดอกไม้ชนิดต่างๆ ที่แตกต่างกันออกไปตามแต่ละตัวบุคคล ซึ่งสามารถสะท้อนให้เห็นถึงทัศนคติ ความคิด ความเชื่อ ฯลฯ ของบุคคลนั้นๆ

ในส่วน of คำที่เกี่ยวข้องกับชื่อของดอกไม้ก็เช่นกัน ดอกไม้เป็นสิ่งที่สวยงามเดิมทีสันให้กับโลกของเรา ดอกไม้แต่ละชนิดก็จะให้รูปร่าง สีกลิ่น และกลิ่นแตกต่างกันออกไป ซึ่งล้วนแล้วแต่กระตุ้นให้เกิดความรู้สึกและอารมณ์ที่แตกต่างกันออกไปด้วย และนอกจากนี้มนุษย์เราได้ใช้

ดอกไม้ในกิจกรรมต่างๆ กันออกไป เช่น ใช้ปักแจกันเพื่อตกแต่งบ้านให้สวยงาม ใช้ในพิธีกรรมทางศาสนา หรือใช้มอบให้แก่กันเพื่อแสดงความรู้สึกของผู้ที่มอบให้ เป็นต้น และนอกจากดอกไม้จะเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงความสวยงามแล้วนั้น เราก็ไม่สามารถปฏิเสธได้ว่าดอกไม้ยังสามารถบ่งบอกได้ถึงความหมายอื่น ๆ ที่แฝงอยู่ในแต่ละบุคคลที่นอกเหนือไปจากความสวยงามตามรูปร่างที่เราได้พบเห็นกัน

เราทุกคนนั้นย่อมให้ความหมายนัยประหวัดที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งปัจจัยทางสังคมต่าง ๆ ก็มีผลทำให้การให้ความหมายนัยประหวัดนั้นๆ แตกต่างกัน เพราะว่าบุคคลแต่ละคนนั้นได้รับประสบการณ์ไม่เท่าเทียมกัน หรือแตกต่างกันออกไป ซึ่งสิ่งที่เป็นตัวแปรในการให้ความหมายนัยประหวัดนั้นก็มีย่อยอย่างด้วยกัน

ปัจจัยเรื่องเพศน่าจะเป็นตัวแปรหนึ่งที่เป็นตัวแปรที่สำคัญในการให้ความหมายนัยประหวัดที่แตกต่างกัน เพราะแต่ละเพศนั้นจะได้รับประสบการณ์จากการดำเนินชีวิตที่ไม่เหมือนกัน เช่น เพศชายอาจจะมีกิจกรรมที่ผาดโผนกว่าเพศหญิง เป็นต้น นอกจากนี้ตัวแปรทางด้านเพศยังมีบทบาทสำคัญในกำหนดความคิด ความเชื่อ ค่านิยมต่างๆ ต่อเราอีกด้วย

สายการศึกษา เป็นปัจจัยหนึ่งที่น่าจะมีผลกระทบต่อความสามารถทางด้านภาษา เพราะว่าบุคคลที่ได้ศึกษาในสายศิลปศาสตร์มานั้นได้ศึกษาในเรื่องเกี่ยวกับภาษา มีความเกี่ยวข้อง และผูกพันกับภาษาลึกซึ้งมากกว่าบุคคลที่ศึกษาด้านวิทยาศาสตร์

ระดับอายุ ก็อาจจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่ไม่สามารถปฏิเสธได้ว่ามีความเกี่ยวข้องกับการให้ความหมายนัยประหวัด เพราะว่าคนในแต่ละยุคแต่ละสมัยนั้นมีวิถีการดำเนินชีวิต ความเชื่อ ค่านิยม และประสบการณ์ที่ไม่เหมือนกัน ซึ่งอาจจะส่งผลทำให้บุคคลแต่ละระดับอายุนั้นมีกระบวนการคิดที่ไม่เหมือนกัน หรือแตกต่างกันออกไป

อนึ่งเนื่องจากมีงานวิจัยทางภาษาศาสตร์มากมายที่มักนิยมนศึกษาการแปรของภาษาในเรื่องของเสียง คำ ประโยค ไวยากรณ์ หรือแม้แต่การใช้ตามปัจจัยของผู้ที่ใช้ภาษา แต่ผู้วิจัยพบว่า งานวิจัยทางภาษาศาสตร์ที่ศึกษาในเรื่องของความหมายโดยใช้ตัวแปรหรือปัจจัยทางสังคมเป็นตัวควบคุมคือ ในเรื่องของเพศและอายุ เพื่อศึกษาถึงความแตกต่างผลลัพธ์ระหว่างสองตัวแปรนี้ยังมีไม่มากนัก ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการให้ความหมายนัยประหวัด ที่แตกต่างกันออกไปตาม

ปัจจัยในเรื่องของเพศ สายการศึกษา และระดับอายุ เพื่อนำมาเปรียบเทียบและหาข้อสรุปต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องความหมายนัยประหวัดของชื่อดอกไม้แต่ละชนิด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาความหมายนัยประหวัดต่าง ๆ ของคำที่มาจากชื่อของดอกไม้ โดยจำแนกตามเพศ สายการศึกษา และอายุ
2. ศึกษาการแปรและเปรียบเทียบความถี่ของความหมายนัยประหวัดสังคมของคำที่มาจากชื่อของดอกไม้ระหว่างกลุ่มตัวอย่าง
3. ศึกษาและวิเคราะห์ความหมายนัยประหวัดตามทฤษฎี Associative Field ของ West

สมมติฐานของการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างให้ความหมายนัยประหวัดของคำที่มาจากชื่อดอกไม้แตกต่างกันออกไป
2. เกิดการแปรกับความหมายนัยประหวัดสังคมเกินร้อยละ 80 จากชื่อของดอกไม้ทั้งหมด 12 ชื่อทุก ๆ ปัจจัยทางสังคม คือ เพศ สายการศึกษา และระดับอายุ และร้อยละ 20 ที่ไม่เกิดการแปรของความหมายนัยประหวัดสังคมนั้น กลุ่มตัวอย่างจะให้ความถี่ที่ต่างกัน
3. สังคมและวัฒนธรรม มีความเกี่ยวข้องกับการเชื่อมโยงระหว่างคำเข้ากับความหมายนัยประหวัด

ขอบเขตของการวิจัย

1. เลือกศึกษาเฉพาะเจาะจงกับบุคลากรที่อยู่ในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขต บางเขน
2. ศึกษาทั้งเพศชาย และ หญิง

3. เลือกศึกษาบุคคลจาก 2 สาขาการศึกษา คือ วิทยาศาสตร์ และศิลปศาสตร์ ได้แก่ นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายสายวิทยาศาสตร์ และสายศิลปศาสตร์ โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน, นิสิตคณะวิทยาศาสตร์ และคณะมนุษยศาสตร์ ชั้นปีที่ 3-4 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน และอาจารย์ที่สอนในคณะวิทยาศาสตร์ และคณะมนุษยศาสตร์ในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน

4. เลือกศึกษาบุคคล 3 ระดับอายุ คือ นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน, นิสิตชั้นปีที่ 3-4 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน และอาจารย์ที่สอนในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน

5. เลือกศึกษาเฉพาะดอกไม้ที่เป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไป โดยคัดเลือกดอกไม้มาจำนวน 12 ชนิดจากการทำแบบสอบถาม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงการให้ความหมายนัยประหวัดของชื่อดอกไม้แต่ละชนิดของกลุ่มตัวอย่างโดยแบ่งตามปัจจัยทางสังคม คือ เพศ สาขาการศึกษา และระดับอายุ
2. ทราบถึงการแปรของความหมายนัยประหวัดสังคมของชื่อดอกไม้แต่ละชนิดของกลุ่มตัวอย่างโดยแบ่งตามปัจจัยทางสังคม คือ เพศ เพศ สาขาการศึกษา และระดับอายุ
3. ทราบถึงความหมายนัยประหวัดตามแนวคิด Associative Field ของ West (1975)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

1. แบบสอบถามเพื่อใช้เก็บข้อมูลดอกไม้ที่ผู้ตอบแบบสอบถามรู้จัก 10 ชนิด
2. แบบสอบถามเกี่ยวกับความหมายนัยประหวัดที่มีชื่อของดอกไม้จำนวน 12 ชนิด

นิยามศัพท์

ประหวัด หมายถึง หวนคิดเพราะผูกใจอยู่ (พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน, 2542: 667)

ความหมายแฝง หรือความหมายนัยประหวัด หมายถึง ความหมายที่นอกเหนือจาก
ความหมายตรงของรูปภาษา ความหมายแฝงดังกล่าวนี้จะครอบคลุมด้านต่าง ๆ เช่น อารมณ์
ความรู้สึก ทักษะคติ ที่ผู้ใช้ภาษามีต่อคำหรือวลีนั้น ๆ (ทัศนาลัย บุรพาชีพ, 2543: 116-117)

ความหมายนัยประหวัดสังคม คือ ความหมายแฝงที่มาจากทักษะคติของเจ้าของภาษาใน
สังคม เป็นทักษะคติที่มีร่วมกันของคนทั้งสังคม หรือกล่าวได้ว่า เป็นวัฒนธรรมทางความรู้สึกนึกคิด
(พรพิลาส เรื่อง โชติวิทย์, 2535: 10-19)

